



FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING  
9. årgang nr. 2 Sommer 2022



Fredensborg Slot og Slotshave

**300 år**



Medlemsbladet Broen udkommer to gange årligt og sendes til Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forenings medlemmer.

## FORSIDEFOTO

Fredensborg Slot set fra Rosenhaven med en af billedhuggeren Ingvar Cronhammars seks bæneke fra 2012. (foto: Stefan Kai Nielsen / Ekko, 2022)

Med dette nummer af Broen følger kort fra bogen om Fredensborg Slotshave, som udsendes til medlemmerne i løbet af efteråret.

## INDHOLDSFORTEGNELSE

Side	<b>3</b>	Karen Lisbeth Poulsen 1949 - 2022
Side	<b>4</b>	Pligtarbejde
Side	<b>9</b>	Program
Side	<b>15</b>	Kommunens navneskifte var ikke i 1970
Side	<b>18</b>	Bog anmeldelse
Side	<b>20</b>	Bestyrelsen

## MEDLEMSBLADET BROEN

### Redaktør:

Peter Heiberg - Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg  
fmd.fredhumlelokalhist@gmail.com - tlf. 50 62 19 47

### Grafisk designer:

Per Eckart Hansen

### Hjemmeside:

[www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk](http://www.fredensborg-humlebaek-lokalhistorisk.dk)

### Facebook:

[www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalhistorisk](https://www.facebook.com/fredensborghumlebaeklokalhistorisk)

### Oplag: 600 eksemplarer. ISSN: 2246-2570

Deadline for næste nummer af medlemsbladet er:  
15.12.2022

Materiale sendes elektronisk til bladets redaktør.

# Karen Lisbeth Poulsen - 1949-2022

Foreningens næstformand Karen Lisbeth Poulsen døde fredag d. 22. juli 72 år gammel. Karen Lisbeth Poulsen blev leder af den lokalhistoriske samling på Fredensborg Bibliotek i 1980 og forblev i denne stilling i 30 år. Hun har været med i foreningens bestyrelse siden 2014.

I løbet af de 30 år som arkivleder spillede hun en afgørende rolle i opbygningen af det nuværende Fredensborg Arkiverne. Hendes store lokalhistoriske viden og venlige og samtidig kontante væsen indgød tillid, og det blev afgørende for, at der i årenes løb blev afleveret, indsamlet og registreret store mængder af materiale (fotos, dokumenter og beretninger), som afspejler levet liv og dokumenterer, hvordan der så ud her i vores del af kommunen såvel i "gamle dage" som just dagen før.

Som formidler stod hun gennem årene for en række udstillinger (f.eks. en stor om tegneren Ib Andersen) og publikationer om bygninger (Rosings Minde, Hegels Minde, Torvet i Fredensborg). Hun lavede rapport om venskabsbysamarbejdet 1991-2005 og deltog aktivt i tilblivelsen af flere store lokalhistoriske værker eksempelvis: Fredensborg Kunst og Kunstnerliv (2015), som forlæggeren Niels Richter-Friis udgav.

Hun var en flittig og skattet arbejdskraft på helt andre felter som f.eks. Teater. Hun var i mange år kasserer for teatergruppen Mastodonterne og redaktør på bogen om teatergruppen. Som frivillig har hun også lagt mange timers arbejde i Malerisamlingen Nivaagaard og Kirkens Korshær.

Det er med vemod, vi i bestyrelsen tænker tilbage på foreningens seneste bestyrelsesmøde i juni måned, som blev afholdt i hendes hyggelige hjem i Langerød. Her oplevede vi så for sidste gang den afslappede og rare atmosfære, hun altid formåede at skabe omkring sig. Karen Lisbeth vil blive savnet.

Æret være hendes minde.

*På bestyrelsens vegne*

*Peter Heiberg*

# Pligtarbejde for fællesskabet - Kommunen

**Af Poul Christensen**

En kommune er at betragte som et lokalt fællesskab til løsning af lokale behov.

Forhandlingsprotokoller for Asminderød-Grønholt Sogneforstanderskab fra 1842 til 1874 giver et godt kendskab til en række pligter for hver borger til at bidrage med ydelser til fællesskabet i kommunen, der ikke kun bestod af betaling af skat, men også pligt til at yde en række gratis arbejdsydelser.

Disse arbejdsydelser til gunst for fællesskabet i kommunen kan lyde hensigtsmæssige, da alternativet ville være, at kommunen betalte for ydelserne og opkrævede en højere skat, som mange næppe var i stand til at betale. Arbejdsydelsen blev ikke kun benævnt pligtarbejde men også hoveri, under hvilken betegnelse vi i dag nok mere tænker på undertrykkelse af landbefolkningen i forhold til godsejeren.

## **Pligtarbejdets art**

De pålagte arbejdsopgaver var bl.a. vedligeholdelse og udbygning af veje herunder grøfter ved veje, broer, stenkister, snekastning, håndlangerarbejde ved skolerne og kirkerne, brevbefordring, brandvagt, vagtberedskab af arrestanter, jagt efter farlige og mistænkelige personer, klapper ved klappjagt, befordring af øvrigheds personer.

En særlig pligt opgave som slotsby fremgår af forhandlingsprotokollen fra 27/4 1854 om transport af slotsinventar:

I anledning af en skrivelse fra Qvistgaard (Birkedommer og politimester) om befordringen af Fredensborg slotsinventar vedtog forstanderskabet at svare, at det var en af de tidligere gunstbevisninger, som var tilståede kommunen, at denne befordring skete ved slottets heste, og at man så nødtigt så sig disse gunstbevisninger bevaret, fra i en tid, hvor den ene byrde efter den anden pålæssedes denne kommune, så at kommunalafgifterne nåede en foruroligende højde, men at i øvrigt hvis ikke de tidligere forhold på nogen måde kunne vedblive, måtte anse det rettest, at der blev truffet akkord (aftale om betaling) med 1-2 af de nærmeste beboere, som havde et tilstrækkeligt antal heste om at overtage befordringen med en

efter omstændighederne hver gang passende betaling, og at det da af Indenrigsministeriet kunne afgøres om denne betaling skulle udredes af jordskyldskassen alene eller en del deraf af kommunen.

Sogneforstanderskabets formand provst W.B. Bentzien førte selv forhandlingsprotokollen og efterlod, som det ses, ikke tvivl om sin mening om sagen.

At få disse mange pligt opgaver til at blive udført og fordelt efter fastsatte principper krævede naturligvis en betydelig fast organisering og kontrol i kommunen. Kommunen havde ingen ansatte medarbejdere ud over skolelærerne og et bestyrerpar til fattighuset og fra 1867 ligeledes et bestyrerpar på Arbejds- og Forsørgelsesanstalten i Fredensborg samt fra 1861 en aflønnet regnskabsfører. Den overordnede styring og prioritering lå hos sogneforstanderskabet/sognerådet. Det valgte råd i Asminderød-Grønholt sogne bestod i 1842 af 10 medlemmer, men dette antal blev gradvist øget til 15 medlemmer frem til 1870'erne. Man bestræbte sig på at have repræsentanter i rådet fra de enkelte byområder i kommunen, og ved konstitueringen fik hvert medlem et distrikt, som de administrerede. Rådsmedlemmerne skulle således ikke blot deltage i sogneforstander- og sognerådsmøderne, men varetage en lang række opgaver i deres område med bl.a. opkrævning af skatter mv. Endelig var der på deltid 3 sognefogeder – 2 i Asminderød sogn og 1 i Grønholt sogn.

Den ressourcemæssigt største pligt opgave var anlæggelse og vedligeholdelse af veje. Vejene blev på dette tidspunkt primært anvendt til transport af mennesker og gods på hest med eller uden vogn. Vejene blev opdelt i amtsveje, kommuneveje samt veje og stier, der ikke blev vedligeholdt af kommunen. For at en vej kunne blive kommunevej skulle vejstykket optages i et regulativ.

Hver gårdmand var blevet tildelt et vejstykke, som gårdejereren var ansvarlig for at vedligeholde. Vejlængden afhang af gårdens størrelse udmålt i hartkorn og var som udgangspunkt det samme vejstykke år efter år. Husmænd og parcellister blev af sogneforstanderen henvist til vejgrøftarbejde.

Der blev årligt foretaget en besigtigelse af vejene primært af sognefogederne

og herefter lagt en plan for årets arbejder herunder tidsmæssig udførelse. Planen blev opslået til information for alle.

Normalt skulle der årligt tilføres slædede sten og grus, og vejgrøfterne skulle renses og udgraves. Det var meget store mængder sten, der på denne måde blev anvendt. Stenene blev leveret af egnens gårdmænd, og der måtte endvidere engageres nogle "Jens vejmand" til det møjsommelige arbejde at slå stenene til den ønskede størrelse. Arbejdet med vejene medførte såvel gang- som spanddage, hvor gangdage blot var en mand, der stillede sin arbejdskraft til rådighed og spanddage, hvor der ud over manden også blev stillet hest og arbejdsvogn til rådighed. Efter den fastsatte frist for arbejdets udførelse blev alle de kommunale veje eftersat, og det blev påtalt, hvis der var mangler.



Oprikelig var vejene grusbelagte, hvorfor der hvert år måtte påføres mere grus og belægningen udjævnes. Gruset kom fra lokale grusgrave, som fortsat kan anes i landskabet. Enkelte veje blev forbedret med stenskærver, men senere blev de fleste veje også belagt med stenskærver. Jens Vejmand var derfor en efterspurgt herre. (prov. ukendt)



Skærveslagerens værktøj:  
Hammer og skærvering.  
(Genstande fra  
Fredensborg Museum)



Snekastning blev ledet af en udnævnt snefoged fra hvert distrikt. Han besluttede, hvornår det var nødvendigt med snekastning og organiserede og kontrollerede arbejdets udførelse, herunder at alle mødte til arbejdet. Håndlangerarbejde ved skolerne og kirkerne var ofte til almindelige vedligeholdelsesopgaver f.eks. årlig hvidtning af skolebygninger eller ved større renoveringsopgaver og kørsler for kirken eller kirkegården.

Nogle opgaver var nok pligt opgaver, men blev dog honoreret med betaling. Dette gjaldt således befordring af øvrigheds personer. I skøde og arvefæstebrev fra starten af 1800-tallet var de nye gårdejere således forpligtede til at køre årligt 4 rejser mod betaling, når det forlangtes af øvrigheden.

For at sikre, at disse befordringsforpligtelser blev fordelt på alle gårdmænd, blev det styret centralt i kommunen, og de udførte opgaver blev registreret på den enkelte gårdejer.

Ud over allerede nævnte stillingsbetegnelser, som var borgerligt ombud, udnævntes en række borgere i sognene til varetagelse af specielle opgaver. Det drejer sig bl.a. om lægds mænd, retsvidner, vejsynsmænd, vandsynsmænd, ligsynsmænd, brandfoged, brandvidne, branddistriktets taksationsmænd, stævningsmænd, strandmænd, hegnssynsmænd, forligsmægler i tyendesager. Alle benævnt "mænd" og var kun mænd. Disse tillidsjobs var ofte begrænset til 4 år.

### **Hvem var forpligtet til at yde pligtarbejdet?**

Pligtarbejdet påhviler i det væsentligste alle ejere og lejere af fast ejendom. Ved udstykning af jord påhvilede pligtarbejdet hovedparcellen, men det kunne være aftalt parterne imellem, at pligtarbejdet forholdsmæssigt fulgte parcellen.

De lovgivningsmæssige regler var ikke særligt præcise, men var overladt til at blive besluttet af sogneforstanderskabet/sognerådet. Et eksempel herpå var, at sogneforstanderskabet/sognerådet var usikkert på, om lejere herunder enker i Fredensborg by og slot var forpligtet til at præstere de påbudte arbejdsdage, og man forespurgte derfor amtsrådet herom. Svaret var, at det måtte de selv vurdere.

Gamle og svagelige kunne efter ansøgning blive fritagne, men det var ikke bare en ekspeditionssag jf. sogneforstanderskabet på mødet den 6/10 1842 fik forelagt vedlagte til efterretning:

Husmand Rasmus Hansen, Danstrup havde ansøgt amtmanden om fritagelse for hoveri. Hans begrundelse var, at han var 61 år gammel, fattig og svagelig. Amtet havde fra sognefogeden modtaget oplysning om, at han var en rask og arbejdsdygtig mand, og at hans forfatning var god. Der var herefter en erklæring formentlig fra en læge, der bekræftede, at han ikke led af nogen sygdom, men årene havde alligevel gjort sit præg. Han havde et hus i Danstrup og ernærede sig af grødskaer og andet tørvearbejde. Han trænger således ikke til fattighjælp, selv om han betegnes som fattig. Formanden fandt på den baggrund, at det måtte være en større vinding for kommunen, at han fortsat kunne klare sig selv, end at hans arbejdskraft modtages til hoveri. Han havde besvaret denne henvendelse til amtmanden, da dette skulle ske inden næste møde.

Arbejdet var en personlig forpligtelse, men kunne udføres af f.eks. gård-ejerens karl med eller uden hest.



*Gammel Strandvej ryddet med håndkraft i 1942.*

*(foto fra Fredensborg Arkiverne)*

*Fortsættes side 13*



# PROGRAM



FREDENSBORG-HUMLEBÆK LOKALHISTORISKE FORENING

**Sommer/Efterår 2022**

## **Udflugt til Skovskolen i Nødebo**

*Tidspunkt: Torsdag 18/08/2022 kl. 14:30 - 16:30*

*Mødested: Skovskolen - Københavns Universitet, Nødebovej 77A, Nødebo*

Rundvisning på og fortælling om Skovskolen v/forstander Thomas Færgeman. Efter rundvisningen er der kaffe/kage i Spisehuset.

Skovskolen danner rammen om en række grønne uddannelser og efteruddannelser med fokus på skov, park og natur. På Skovskolen kan man også opdatere sin faglige viden med kurser og temadage. Skovskolen er en del af Københavns Universitet.

Tilmelding senest d. 7. august 2022 til formanden på telefon: 5062 1947 eller mail: [fmd.fredhumlelokalhist@gmail.com](mailto:fmd.fredhumlelokalhist@gmail.com)

## **De Nordsjællandske skove**

*Tidspunkt: Mandag 05/09/2022 kl. 19:30*

*Mødested: Humlebæk Bibliotek*

Skovløber Carsten Carstensen fortæller om de Nordøstsjællandske skoves historie og om de mange forskellige spor, fortidens mennesker har efterladt sig i skovbunden. Lige fra gravhøje og stendysser til kulmiler, marker, og bebyggelser.

### **Fredensborg Slotsmarked 2022**

*Tidspunkt: Lørdag 10/09/2022 kl. 10:00-15:00*

*Mødested: Jernbanegade, Fredensborg*

Foreningen er sammen med Fredensborg Museum og Fredensborg Arkiverne med på årets Slotsmarked. Besøg vores fælles stand og få en snak med bestyrelsens medlemmer, museumslederen og arkivaren. Der vil være en lille lokalhistorisk udstilling, konkurrencer, mulighed for at købe vores bøger og meget andet.

### **Byens Dag 2022 i Humlebæk**

*Tidspunkt: Lørdag 17/09/2022 kl. 11.00-15.00*

*Mødested: Torpen Kapel*

Foreningen er også i år repræsenteret med en stand på Byens Dag i Humlebæk. Besøg os og få en snak med medlemmer af bestyrelsen. Der vil være en lille lokalhistorisk udstilling, konkurrencer og mulighed for at købe vores bøger.

### **Nordbanen**

*Tidspunkt: Tirsdag 20/09/2022 kl. 19:30*

*Mødested: Fredensborg Bibliotek*

Jernbanehistorikeren John Poulsen fortæller i sit foredrag om Nordbanens tilblivelse og historien frem til i dag. Der vil selvfølgelig være fokus på Fredensborg Station, trinbrætterne i Grønholt og Langerød samt hele strækningen gennem Fredensborg Kommune.

### **“Ny Tibberup” og Emma Gad**

*Tidspunkt: Onsdag 05/10/2022 kl. 19:30*

*Mødested: Humlebæk Bibliotek*

Området ved Gammel Strandvej er i en periode blev regnet for hørende til Humlebæk. Det skyldes inddelingen i postdistrikter, men reelt hørte området til Tibberup og var en del af Tikøb sogn og kommune. Området

blev omkring forrige århundredeskifte kaldt "Ny Tibberup" for at adskille det fra den gamle landsby, Tibberup.

På disse nye udstykninger slog en række velhavere og kendte personer sig ned – og i dette foredrag vil Kjeld Damgaard fortælle om områdets udvikling fra landbrug til rigmandskvarter samt møde nogle af beboerne – ikke mindst den legendariske Emma Gad og hendes familie.

### **Wiedewelt og Fredensborg Slotshave**

*Tidspunkt: Onsdag 19/10/2022 kl. 19:30*

*Mødested: Fredensborg Bibliotek*

I anledning af Fredensborg Slots 300 års jubilæum vil mag. art. i kunsthistorie Karin Kryger fra Nivå fortælle om billedhuggeren Johannes Wiedewelt (1731-1802) og hans mange værker i Fredensborg Slotshave. Sammen med Nicolas-Henri Jardin og på baggrund af udførlige studier af fransk og engelsk havekunst udførte Wiedewelt omlægningen og den skulpturelle udsmykning af Fredensborg Slotshave, som den stort set tager sig ud i dag.

### **På vagt ved Øresund**

*Tidspunkt: Tirsdag 01/11/2022 kl. 19:30*

*Mødested: Humlebæk Bibliotek*

Ved Københavnerfreden i 1660 blev Øresund grænsen mellem Danmark og Sverige. Det betød, at Nordsjællands kyst måtte sikres ved en kraftig udbygning af København og Kronborg fæstninger. Men også kyststrækningen mellem de to punkter krævede sit med udstationering af vagtstyrker og opførelse af skanser på steder, hvor man i særlig grad kunne frygte invasion. I 1750'erne påbegyndte man tilmed et større fæstningsanlæg omkring en havn for hurtigtgående skibe midt ude i den lavvandede Nivåbugt, der skulle imødegå et tilsvarende anlæg ved Landskrona, og under Englænderkrigen 1807-14, omkalfatredes Humlebæk, hvor der anlagdes en havn til kanonbåde. Alt dette fortæller forfatter og redaktør Bjørn Westerbeek Dahl om.

## De tyske flygtninge

Tidspunkt: Torsdag 17/11/2022 kl.19:30

Mødested: Fredensborg Bibliotek

Peter Heiberg fortæller om nogle af de tyske flygtninge som efter Hitlers magtovertagelse slog sig ned i Fredensborg. Der var hønseriejeren, som byggede en hal, den østrigske malerinde, grafikeren fra Jena, vagabonden, der blev forfatter, Kneipp-kvinden, der fik en "menighed" i Fredensborg og endelig en østfordreven kvinde og hendes børn.

### Info

Alle er velkomne til foreningens arrangementer.

Ved nogle arrangementer vil der være entre på 20 kr. for ikke-medlemmer.

Hvis der serveres kaffe, er prisen 20 kr.

---



## Indmeldelse:

**Jeg ønsker at blive medlem af  
Fredensborg-Humlebæk lokalhistoriske Forening.**

Kontingent er i 2022: 185,00 kr.

Navn:

---

Adresse:

---

Postnr. :

By:

---

E-mail:

---

Indmeldelse sker ved fremsendelse af udfyldt blanket til foreningens kasserer Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg (Tlf. 51 37 42 47) eller via foreningens hjemmeside: <http://www.fredensborg-humlebæk-lokalhistorisk.dk/> hvor foreningens vedtægter også kan findes.

### **Pligtarbejdets omfang i antal arbejdsdage ændrede sig over tid**

I sogneforstanderskabets møde den 26/1 1860 besluttede man, hvor mange mand, der skulle deltage i snekastningsarbejdet jf. nedenfor:

I anledning af forslaget til snekastning skal forstanderskabet afgive sin betænkning. Det formenes, at forslaget ikke indeholdt en ligelig byrde for de forskellige, idet forslaget synes gjort uden at følge bestemte regler. Derfor foreslår forstanderskabet følgende regler:

De som har 10 tønder hartkorn og derover leverer 4 mand

6 til 10	3 mand
2½ til 6	2 mand
1 til 2½	1 mand

De, som har under 1 tønde hartkorn eller intet hartkorn, leverer 1 mand hver anden gang.

For husmænd var pligtarbejdet defineret til 3 hele dage om året. Hvilke opgaver, de skulle præstere, besluttede den lokale sogneforstander delvis, og han var forpligtet til at registrere og kontrollere det udførte arbejde. Med hensyn til vejenes vedligeholdelse var det sognefogederne, der forestod registrering og kontrol. I Sogneforstanderskabets møde den 27/7 1852 fremgår således:

Formanden havde til vejinspektøren indberettet, at der ifølge sognefogedernes opgørelse i 1851 var benyttet til vejarbejde 133 spanddage og 577 gangdage, og at der til veje, broer, stenkister osv. var udgifter i 1851 på 66 rigsdaler 1 mark 6 skilling eller omtrent 8 skilling pr. tønde hartkorn, hvorfor det dog bemærkes, at denne udgift også var lignet på formue og lejlighed.

### **Pligtarbejdets afvikling**

Allerede i 1840'erne gav Sogneforstanderskabet husmænd mulighed for at erstatte vejdage med en betaling. Dette blev bl.a. benyttet af fiskerne i Sletten og en række borgere i Fredensborg by.

Efter overgang til folkestyret ved grundloven i 1849 blev der igangsat en

proces med henblik på afskaffelse af pligtarbejdet. 4/7 1850 blev "Lov om afløsning af det gårde og boelsteder påhvilende hoveri og lignende pligtarbejde samt husmændenes pligtarbejde" vedtaget. Hoveripligten kunne afløses mod en pengeafgift. En kongevalgt formand og to af parterne valgte voldgiftsmænd skulle afgøre stridsspørgsmål. Hver husmand, som ønskede det, kunne få hoveriet afløst.

Når pligtarbejderne ønskedes afskaffet, blev det kalkuleret, hvad der i stedet skulle betales for ydelsen. Ved sogneforstandermødet den 1/9 1863 fremgår således følgende:

Der blev forelagt tilbud fra Finansministeriet om aflevering af det hidtil til kirkerne in natura præsterede pligtarbejde såvel kørsler som håndlangerarbejde fra 1. januar 1864 mod et årligt vederlag for Asminderød Kirke af 40 rigsdaler og for Grønholt Kirke af 13 rigsdaler. Sognebeboerne, der var pligtige, at præstere dette arbejde, var på sædvanlig måde til at give møde for at erklære sig over, hvorvidt de var villige til at gå ind på dette tilbud. Samtlige tilstedeværende sognebeboere erklærede sig da villige til at gå ind på denne aflønning efter det af ministeriet forlangte, og bliver da herefter den forlangte overenskomst at udfærdige af Sogneforstanderskabet.

Denne accept kom efter, at der ved mødet 5 måneder tidligere havde været forslag om betaling af henholdsvis 80 og 40 rigsdaler til de to kirker, og det havde man fundet for dyrt.

Selv om der således forsvandt pligtarbejde i forskellige sammenhænge, fortsatte pligtarbejdet på andre områder også efter 1874.

## **Nutid**

I dag ordnes alt dette arbejde for kommunen af ansatte kommunale medarbejdere eller af entrerede virksomheder som f.eks. Nordsjællands Park og Vej I/S, som ikke levner plads til selvforvaltning. Udgifterne afholdes af kommunen og finansieres af borgerne forholdsmæssigt ud fra skattepligtig indkomst.



# Kommunens navneskifte var ikke i 1970

Af Kjeld Damgaard



*Asminderød-Grønholts kommune våben 1933-48. Antagelig taget i brug i forbindelse med Loven om sognekommuner i 1933. Våbenet viser Fredensborg Slot, træer (symboliserende skovene) og erhvervene landbrug (plov) og fiskeri (garn). Det er uvist hvem der udformede og tegnede det. (Kommunalt brevpapir i Fredensborg Arkiverne)*

Det er nærmere reglen end undtagelsen, at det i artikler om den tidligere Asminderød-Grønholt Kommune hævdes, at den skiftede navn til Fredensborg-Humblebæk Kommune i forbindelse med kommunalreformen den 1. april 1970.

Det er imidlertid ikke rigtigt. Ganske vist havde der været drøftelser og overvejelser om at skifte navn til Fredensborg-Humblebæk eller blot Fredensborg Kommune forud for 1.april 1970. Det var forfatter og sognerådsmedlem Ole Juul, der havde stillet forslaget først, men da der ikke var enighed om et nyt navn, forblev navnet uændret også efter den 1. april 1970.

Først i efteråret 1970 begyndte man atter at tage sagen op. En opfordring fra byrådet (efter forslag fra grosserer Flemming Boldt) om at foreslå et nyt navn blev en fiasko. Kun 27 ud af 84 besvarelser ville have navnet "Fredensborg-Humblebæk", hvorimod 23 ville beholde det gamle navn Asminderød-Grønholt, som kommunen havde heddet siden oprettelsen i 1842.

Daværende borgmester Ole Retoft konkluderede: "Jeg tror, at vi fortsætter med at hedde Asminderød-Grønholt". Men så skete der noget uventet.

Den 23. november 1970 stilledes et forslag på byrådets møde: "Fornyset behandling af sagen vedrørende forandring af kommunens navn". Ole Retoft henstillede til at sagen nu en gang for alle blev afgjort. Efter at det var konstateret, at borgernes opbakning var meget lille, blev forslaget trukket tilbage. Men så stillede et andet medlem det samme forslag igen.

Argumenterne havde været, at de ældgamle bynavne Asminderød og Grønholt var ukendte for de fleste – ingen vidste, hvor de lå. Det gjorde de fleste imidlertid med navnene Fredensborg og Humlebæk. Men da disse argumenter jo var gennemtærskede, så blev sagen hurtigt sat til afstemning.

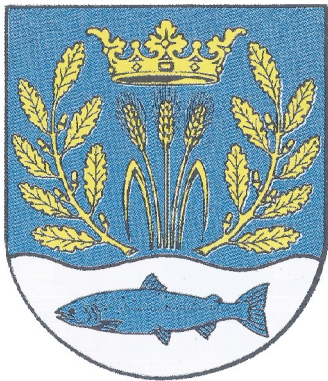
Forventningen var, at den ikke ville ændre noget. Men til alles overraskelse blev forslaget vedtaget med 8 stemmer mod 7. Det var den konservative Flemming Boldt, den radikale Birgit Wolf, borgerlistens Hans E. Damsgaard, Jens Hejlesen fra Venstre samt socialdemokraterne Ruth Kristiansen, Kjeld Sørensen, Svend Jensen og Anders Schack, der stemte for.

Forvirringen over resultatet var så stor, at man helt glemte at tænke på en ikrafttrædelsesdato, men sagen blev alligevel oversendt til Indenrigsministeriet, som havde den formelle endelige afgørelse. Sagen vakte dog stærke følelser, og bl.a. byrådsmedlem Jørgen Linde (K) protesterede voldsomt.

I Indenrigsministeriet trak sagens afgørelse noget ud, og først i marts 1971 skete en ny udvikling i sagen: Tre kommunalbestyrelsesmedlemmer fra Asminderød-Grønholt Kommune, havde bedt om at få sagen trukket tilbage fra behandlingen i Indenrigsministeriet med henblik på en fornyet behandling i kommunalbestyrelsen.

Ideen var, at de tre kommunalbestyrelsesmedlemmer mente at kunne få opbakning til et enkelt-ledet navn – Fredensborg Kommune i stedet for det tunge Fredensborg-Humlebæk.

Sagen blev derfor behandlet endnu engang i byrådets møde den 26. april 1971, men da det stod klart, at Jørgen Lindes forslag om "Fredensborg Kommune" ikke kunne få opbakning, så blev forslaget slet ikke behandlet.



Kommunevåbnet 1948-2006. Våbenet viser en krone over tre aks omgivet af egegrene. I skjoldfoden ses en svømmende laks. Kronen er symbol på Fredensborg Slot. De gyldne aks og grenene fortæller om egnens land og skovbrug. Laksen står for fiskeriet i Esrum Sø og i Øresund fra fiskerlejerne i Humlebæk og Sletten. Udformet af Grunddal Sjalling og tegnet af Franz Sedivy. (Zeuthen: Bogen om danske kommunevåbener)

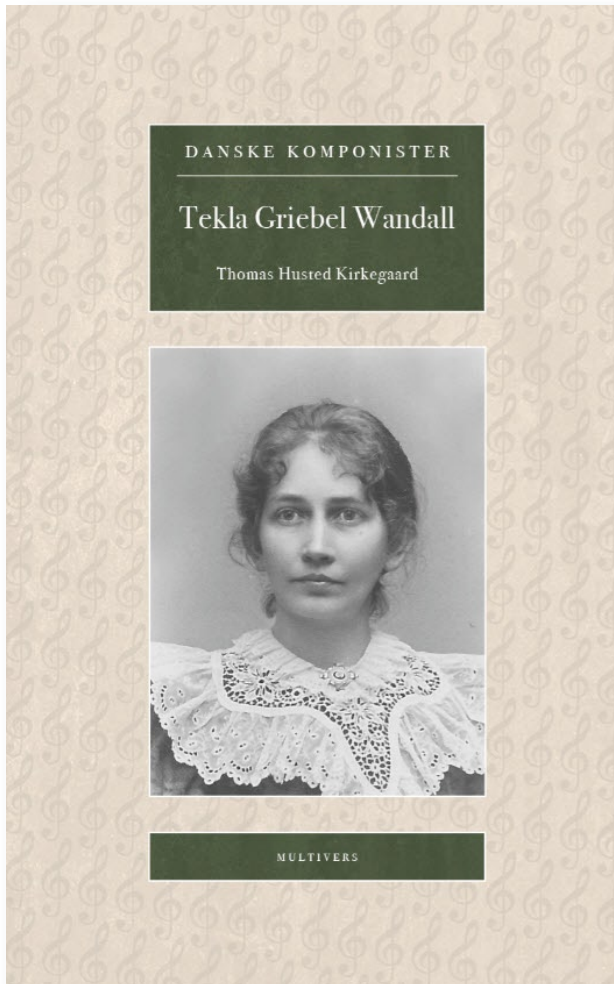
Dermed stod beslutningen fra november 1970 fast. Og den 19. maj 1971 – over et år efter kommunalreformen, skrev daværende indenrigsminister H. C. Toff under på en godkendelse af navneændringen. Den rigtige dato for navneændringen er derfor denne dato, hvorefter alle relevante afdelinger og kommunale institutioner skulle anvende navnet “Fredensborg-Humlebæk”.



Byrådet 1970-74 med de fleste medlemmer omtalt i artiklen på billedet.  
(Fredensborg Arkiverne)

# Nye bøger

Af Peter Heiberg



Tidligere på året udkom på forlaget Multivers en bog om komponisten Tekla Griebel Wandall (1866-1940), som i mange år levede i Fredensborg.

Tekla Griebel blev i sin samtid anset som meget talentfuld. Hun fik således som 29-årig i 1895 premiere på sin store opera »Skøn Karen« i Tyskland og fire år senere fik hun den som den første kvindelige komponist også opført på Det Kongelige Teater.

Men blivende succes som komponist fik hun aldrig. En forklaring er, at hun blev dårligt gift! Efternavnet, Wandall, fik hun fra en neurotisk præst, hun kom til at gifte sig med, selv om hun ikke var rigtig forelsket i ham. Han forlod præstegeneringen for at leve som ukendt digter, og så gik Griebels karriere med at forsørge ham og deres barn. Han tålte ikke støj, og de flyttede til provinsen først Refsnæs derefter Fredensborg - hvor tæppebankning og hanegal dog også plagede ham.

Livet igennem underviste hun med base i Fredensborg et hav af musikelever for at få smør på brødet suppleret med klaverspil til stumfilm i biografen. I kapitlet »Villa Shaw« er der en interessant skildring af venskabet med Alice Shaw og det musikliv der udfoldede sig der, og som hun blev en vigtig del af.

En særdeles læseværdig bog om en interessant og begavet kvinde, der ikke havde noget nemt liv. God at læse i denne sammenhæng er også sønnen Svend Wandalls bog »To kunstnerskæbner« (1987).

*Tekla Griebel Wandall med klaverelever, 1914 (Fredensborg Arkiverne)*





## Bestyrelsen for Fredensborg - Humlebæk Lokalhistoriske Forening

### **Formand:**

Peter Heiberg, Nørredamsvej 3, 3480 Fredensborg  
Tlf. 50 62 19 47 Mail: fmd.fredhumlelokalhist@gmail.com

### **Kasserer:**

Poul Christensen, Sørupvej 60, 3480 Fredensborg  
Tlf.: 51 37 42 47 - Mail: fredhumlelokalhist@gmail.com

### **Sekretær:**

Annette Engelstoff, Vænget 9, 3050 Humlebæk  
Mail: annette.engelstoff@gmail.com

### **Bestyrelsesmedlemmer:**

Else Mariager, Slotsvænget 15, 3480 Fredensborg  
Mail: else@bitco.dk

Heidi Ølgaard, Gammel Torpenvej 15, 3050 Humlebæk  
Mail: heidi.olgaard@gmail.com

Lars Trudsø, Skolebakken 2, 3050 Humlebæk  
Mail: lexis@tdcads.dk

### **Suppleanter:**

Jeppe Tom-Petersen, Gl. Strandvej 6, 3050 Humlebæk  
Mail: jeppe.tom-petersen@mail.dk

Bent Skov Larsen, Bogårdsvej 309, 3050 Humlebæk  
Mail: bent.sl@mail.tele.dk